Management Summary: versnellers van verduurzaming

1. Achtergrond en scope van het onderzoek

- BZK heeft Independent Minds gevraagd om onderzoek uit te voeren onder woningeigenaren, met als belangrijkste doelstelling om de versnellers te identificeren die hen over de drempel kunnen halen om de eigen woning zo snel mogelijk (structureel) te (laten) verduurzamen.

- Om de mogelijkheden van verduurzaming voor burgers tastbaar te maken, zijn in het onderzoek 3 verschillende bestaande oplossingen meegenomen:
    a) De persoonsgebonden financiering via de verhoging van de bestaande hypotheek.
    b) De persoonsgebonden financiering via het Warmtefonds
    c) De gebouwgebonden regeling via de GVR.

- Deze oplossingen zijn in het onderzoek aan de respondenten voorgelegd, en uitgebreid op hun inhoudelijke kenmerken besproken en gewaardeerd.

- Het onderzoek is uitgevoerd in de vorm van focusgroepen, om zo inzicht te krijgen in de achterliggende drijfveren van gedrag en te leren hoe die kunnen worden aangewend om tot gewenst gedrag te komen.

- We hebben hierbij zowel respondenten geselecteerd op basis van levensfase (pre-family, family, post-family) als op basis van de beschikbare leenruimte en de korte termijn verhuisplannen.

- De focusgroepen zijn online uitgevoerd in mei 2022; betrokkenen vanuit BZK hebben de groepen kunnen bijwonen.

2. Onderzoeksresultaten en belangrijkste inzichten

- Woningeigenaren begrijpen het belang van het verduurzamen van de eigen woning, maar zij voelen weinig of geen urgentie. Dat lijkt paradoxaal, maar burgers hebben een afwachtende en sceptische houding. Dit ligt er vooral aan, dat de overheid weinig daadkrachtig overkomt en dat men het beleid op dit vlak als inconsistent ervaart (de hybride warmtepomp is verplicht vanaf 2026, maar zullen aanbod en installateurs deze verplichting kunnen bijbenen? De subsidieregels zijn niet overal gelijk en veranderen voortdurend, …).

- Ook heeft men een aantal feitelijke en praktische bezwaren: verduurzamen is duur (en vaak te duur om zelf te financieren), er is te weinig aanbod aan materialen en aanbieders om de nodige maatregelen uit te voeren en men weet zelf niet waar te beginnen en hoe het aan te pakken.

- Uiteindelijk zorgen deze bezwaren ervoor dat men geneigd is verduurzaming op de langere baan te schuiven. Of men overweegt kleine(re) maatregelen, waarvan men een directe return on investment verwacht.

- Een uitweg uit deze impasse is mogelijk, als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan:
    - De oplossing moet naar de burger toekomen, want hij gaat er niet zelf naar op zoek
    - Daarnaast moet de oplossing ontzorgen en het gevoel van veiligheid en vertrouwen geven (het klopt, het helpt echt en het voldoet aan de vereisten)
    - Tenslotte mogen de maatregelen *geen* grote of extra financiële offers vragen, want daar is geen ruimte of weinig animo voor.

- Men vindt, dat de gemeente voor de gewenste behoefte aan veiligheid en vertrouwen kan zorgen. Burgers willen inderdaad graag dat de gemeente de regie neemt omdat dit bestuurlijk niveau gevoelsmatig het dichtst bij hen staat en omdat men ervan uitgaat dat op deze plaats de meeste kennis aanwezig is over wat mogelijk en wenselijk is.

- Wanneer deze verduurzaming ook een wijkgebonden karakter krijgt, dan gaat daar een bijzonder sterk stimulerende werking van uit: het biedt bijkomende zekerheid en vertrouwen en het zorgt voor veel extra sociale controle en peer group pressure. Hierdoor ontstaat een sterke intrinsiek gemotiveerde trigger om mee te (willen) zijn.

- Geld lenen om te verduurzamen stuit op (principiële) bezwaren: ‘geen geld uitgeven dat je niet hebt’. Bovendien lost een leenformule zonder ontzorging de fundamentele terughoudenheid van burgers niet op.

- Het onderzoek maakt in die zin duidelijk dat, het Warmtefonds een beperkt bereik heeft en op zichzelf onvoldoende in staat is om te zorgen voor de gewenste versnelling. De oplossing is relevant voor een beperkte doelgroep van ‘rekenaars’, en zal door hen vooral worden gebruikt voor kleinere verduurzamingsmaatregelen met een snelle terugverdientijd.

- Voor de grote meerderheid is dit fonds niet interessant omdat er geen motiverende werking van uitgaat om zelf met de verduurzaming aan de slag te gaan.

- Verduurzamen via het verhogen van de eigen hypotheek is ook een mogelijkheid, maar deze heeft een minimale actieradius. De formule vereist financiële basiskennis, er zijn extra kosten aan verbonden, en het veronderstelt de beschikbaarheid van extra leenruimte.

- Daarom kan worden gesteld dat deze relevant is voor een erg kleine doelgroep van burgers die de zaken goed op orde hebben en van daaruit alles zelf kunnen en willen regelen (‘autonomen’). Het is duidelijk dat deze oplossing er niet in slaagt om de meer kwetsbare groepen mee te nemen

- De gebouwgebonden regeling van de GVR komt wel tegemoet aan de bovengenoemde bezwaren. Het onderzoek maakt duidelijk dat deze oplossing kan zorgen voor de versnelling én dat zij een groot bereik heeft. Dat heeft vooral te maken met het gegeven dat de GVR ontzorging en budgetneutraliteit centraal stelt. (het komt naar je toe en je bent niet meer geld kwijt).

- Bovendien kan deze regeling voor veel vertrouwen en een gevoel van veiligheid zorgen, wanneer de gemeente hierbij een leidende rol op zich neemt.

- In de eindbalans blijkt de GVR de grote doelgroep van ‘veiligheidszoekers’ aan te spreken en te motiveren. Daarmee slaagt de GVR erin om een substantieel gedeelte van de populatie van huiseigenaars te motiveren en te overtuigen. We gaan hierbij uit van >50%.

- Het onderzoek laat er met ander woorden geen misverstand over bestaan dat de GVR met voorsprong de meest potentie heeft om de gewenste versnelling van de verduurzaming te realiseren. De andere regelingen zoals het Warmtefonds, hebben zeker ook bestaansrecht, maar dan eerder als flankerende opties voor een kleinere en meer zelfredzame doelgroep.

- Tenslotte is het belangrijk om mee te geven dat de Nederlandse huiseigenaar nog steeds onvoldoende een relatie legt tussen de verduurzaming en de waardevermeerdering van zijn pand. Dat is een probleem, want deze waardevermeerdering is als argument uiteraard erg relevant en motiverend om de huiseigenaar mee te nemen op de weg naar structurele verduurzaming. Het is dan ook raadzaam om dat argument veel sterker op te spelen.